

LBRIS

We know
books

Născut în 1968 la Brazzaville în Republica Congo, **Wilfried N'Sondé** a crescut în Île-de-France și a studiat Dreptul și Științele politice la Sorbona și Universitatea Paris Nanterre. A petrecut douăzeci și cinci de ani la Berlin, după care s-a stabilit la Paris. Muzician și scriitor, a predat și literatura la Universitatea din Berna (Elveția).

Își publică romanele la Actes Sud: *Inima copiilor leoparzi* (2007, Premiul celor cinci continente al francofoniei și Premiul Senghor al creației literare), *Tăcerea spiritelor* (2010), *Floare de beton* (2012) și *Berlineza* (2015), *Un ocean, două mări, trei continente* (2018, Premiul Ahmadou-Kourouma).

WILFRIED N'SONDÉ

Un ocean, două mări, trei continente

roman

Traducere din limba franceză:
Gheorghe Chiriță

CATHISHA

Vântul tandru al Africii mișcă pietrele Vaticanului

Traducerea acestei cărți – care s-a dovedit a fi unul dintre cele mai frumoase și răsunătoare romane apărute în Franța în ultimii ani, citită și la Vatican – a fost dorința mea spontană după ce l-am cunoscut, la Paris, pe autor, într-un cerc de alți scriitori importanți ai Franței invitați la *Salon du livre de Paris*, între care și laureați ai premiului Goncourt, ce își zic generic „scriitorii de la Actes Sud”, dintre care și eu, smeritul, fac parte.

Biografia autorului e foarte importantă în Franța. Este important ca ceea ce scrii să fie acoperit de o experiență personală. Toți scriitorii francezi cu care am petrecut sunt total lipsiți de aerul de scriitor, străini de îndochinările ideologice, arătând o curiozitate jovială față de persoana cu care vorbesc și descoperă cu seninătate amănunte din viața lor, astfel încât, chiar de la prima întâlnire, pleci cu impresia că ai cunoscut un om, că l-ai văzut așa cum este și ai toată convingerea că și cărțile lui sunt libere ca el, ceea ce te face să vrei să-l citești.

La Paris, scriitorii sunt și personaje. Ei circulă prin mulțime și te poți izbi de ei chiar în momentul în care se naște un viitor roman, așa cum s-a întâmplat și întâlnirea mea cu Wilfried. În înghesuiala târgului, am auzit deoda-

Coperta: ieromonah Savatie Baștovoi

Traducerea a fost realizată după originalul în limba franceză: Wilfried N'SONDÉ, *Un océan, deux mers, trois continents*, Actes Sud, 2018.

© ACTES SUD, 2018

© Editura Cathisma, 2023, pentru prezenta ediție

ISBN 978-606-8272-42-9

Descrierea CIP poate fi consultată la
Biblioteca Națională a României

LIBRIS | We know books

tă un strigăt de spaimă care, pentru o secundă, m-a speriat și pe mine: un bărbat african, căzut probabil pe gânduri, s-a trezit foarte aproape de fața mea bârboasă și a strigat, scoțând acel sunet pe care îl scot personajele din filmele copilăriei atunci când văd un urs. Acest strigăt plin de naivitate și dragostea mea nesfârșită pentru sfinții egipteni, între care și Moise Arapul, negru la culoare, mi-au trezit un mare interes să aflu ce scrie acest scriitor african ajuns în mijlocul Franței, dacă s-a mai păstrat în el ceva din simplitatea gândirii *Patericului*, pe care noi am pierdut-o iremediabil. Iar când am aflat că ultimul său roman este despre drama credinței africanilor ajunși să fie creștinați cu forța de o papalitate preocupată mai mult de comerțul cu robi decât de propovăduirea Evangheliei, am zis că este o ocazie extraordinară pentru mine și toți cei care vor citi acest roman de a înțelege mai profund drama convertitului de la o lume străveche la un creștinism în care el nu mai regăsește Evanghelia.

Wilfried N'Sondé este preocupat de spiritualitate într-o manieră sinceră, căutând să cunoască credința așa cum s-a păstrat ea în Franța. Pentru scrierea ultimului său roman, *Un ocean, două mări, trei continente*, autorul a petrecut patru zile retras la o mănăstire benedictină, fapt pe care îl mărturisește cu entuziasm. Au fost patru zile care l-au marcat, pentru că acolo, zice el, a cunoscut ce înseamnă să comunici fără cuvinte. Desigur, patru zile nu sunt suficiente pentru a pătrunde tainele credinței, dar pot fi un început al cunoașterii de sine.

O carte foarte colorată, ca și veșmintele și obiectele africanilor, o carte prin care mergi desculț prin nisipul

fierbinte, simți rănilor robilor tineri, rușinea și neputința sufletelor smulse din inocența lumii lor pentru a fi aruncate în iadul lumii noi, venită cu corăbii și arme de foc, cu zgomot de lanțuri și duhnire de alcool sub steaguri cu cruce. O carte diafană ca vântul care duce în noapte cântecul de jale al Africii. O nucă de cocos plină cu lapte rece întinsă de un copil negru unei papalități care a contribuit vreme de sute de ani la comerțul cu robi.

Traducerea de față este ultima lucrare a celui mai important traducător din limba franceză pe care l-a avut Basarabia, minunatul om și prieten Gheorghe Chiriță, care a fost și redactorul cărții mele de debut, *Elefantul promis*, în 1996.

Lectură plăcută!

Ieromonah Savatie Baștovoi

LBRIS

We know
books

Doamne, ai știut?
Domnul a tăcut... M-au vândut.

Wilfried N'Sondé

Copiiilor mei...

M-am născut pe la anul de grație 1583 sub numele de Nsaku Ne Vunda și am fost botezat Dom Antonio Manuel în ziua în care episcopul Bisericii Catolice a regatului Congo m-a hirotonisit preot. Astăzi, numim „Nigrita” statuia de marmură înălțată cu efigia mea la Roma în ianuarie 1608 prin grija papei Pius V.

Am tăcut peste patru sute de ani, vorbele mele s-au pierdut în tăcerea morții, dar mi-ar plăcea să le spun curioșilor, care se opresc un moment în fața bustului meu, cât de rău îmi pare că am fost redus, de-a lungul secolelor, la culoarea pe care o avea cândva pielea mea. Mi-aș dori să le prezint povestea mea, să le vorbesc despre convingerile mele, despre legendele poporului meu, să evoc nebunia oamenilor, măreția și joshnicia lor. Dacă gură-cască ar putea doar să mă asculte, ei ar înțelege că sub lespedea pe care o contemplă câteva clipe supraviețuiește o memorie colectivă, aceea de robi, de asupriți și de martirizați întâlniți în timpul unei călătorii lungi și primejdioase pe un ocean, două mări și trei continente. Am trecut prin mii de încercări, la sfârșitul cărora am devenit o voce purtătoare de iubire și de speranță: eu încarnez de acum înaintea amintirea multor femei, bărbați și copii care nu au renunțat niciodată la visul de libertate răsădit adânc în inimile lor.

Dacă trecătorii m-ar putea auzi dezlegând nodurile trecutului meu, ei ar înțelege că eu exist încă, altundeva.

LIBRIS

We know
books

Planez deasupra unor văi veșnice, acolo unde, legănați de suflarea Sfântului Duh, veghează strămoșii răposați, acolo unde orice sentiment violent se transformă în blândețe, acolo unde suferința se preschimbă în compătimire, când reliefurile relațiilor umane se erodează și dă naștere justiției, înțelepciunii și iertării.

C hiar dacă rătăcesc de secole, departe de țara mea natală, acolo, mai jos de Ecuator, rămân pentru totdeauna fiul patriei mele Congo. Nu al pământului, ci al spiritului celor nouă femei care au dat, cu foarte mult timp în urmă, naștere poporului meu.

Legenda care mi-a fost povestită în copilărie spune că ele au trăit undeva nu departe de gura Nigerului, puțin după perioada în care oamenii au reușit să stăpânească știința metalurgiei. Aceasta din urmă le-a îngăduit să creeze instrumente mai performante pentru lucrările câmpului, unelte atât de eficiente, încât roadele au devenit îmbelșugate și au favorizat o creștere rapidă a populației. De-a lungul timpului, agricultorii au atribuit o aură mistică celor care posedau tehnicile de transformare a minerurilor înfundate în stâncă într-o materie incandescentă, apoi în tot soiul de obiecte. Fierarii s-au reunit într-o castă ermetică, au păstrat cu strictețe cunoștințele lor și și-au vândut scump serviciile. Ei au obținut astfel un statut deosebit, și-au acordat un anumit număr de avantaje pe care le-au schimbat cu rezeziune în tot atâtea privilegii. O mână de indivizi i-au constrâns să plătească impozit pe cei care depindeau de iscusința lor și au numit în fruntea lor un suveran, stăpân absolut al bunurilor și al vieților supușilor săi. Regele a domnit fără restricție peste toți țărani, exercitându-și puterea de o manieră redutabilă.

Pentru a-și întări și perpetua puterea, el și-a dat toată osteneala nu numai să se inițieze în științele oculte pentru a înfricoșa sufletele simple, ci și să-și extindă activitățile poruncind fabricarea de săbii, săgeți, armuri și lănci. A echiapat apoi o armată feroce însărcinată să înăbușe în sânge orice contestare a ordinii pe care o instaurase de curând.

Fiind încă adolescente, străbunicile mele au fost măritate cu un prinț din acele vremuri, primul fiu al surorii mai mari a regelui, moștenitorul coroanei, după obiceiul de odinioară. Era, se zice, o inimă nobilă și generoasă pe care nenorocirea agricultorilor striviți de violența fierului și orbiți de magia neagră a îndurerat-o nespus. Hotărât să pună capăt represiunilor brutale care zdruncinau țara, el s-a împotrivit cu fermitate unchiului său. Această gâlceavă a grăbit soarta celor care vor da naștere, mai târziu, întemeietorilor primelor sate a căror bunăstare va spori până la crearea regatului Congo. A doua zi după ultima lor ceartă, după ce regele ar fi aruncat blesteme până asupra ultimului urmaș, tânărul curajos a fost găsit mort: victimă a unor farmece înspăimântătoare, pierise în picioare, cu fața încremenită într-un rânjel de groază, cu ochii holbați.

Zvonurile umblă din gură în gură timp de sute de ani și spun că văduvele răposatului au fost numaidecât decăzute la rangul de fugare. Educate să devină niște soții supuse bărbatului lor, ele s-au resemnat și s-au retras în palatul lor, neputincioase, tremurând la gândul de a fi ucise fulgerător, la rândul lor. Cu toate acestea, ele se bucurau de perspectiva de a-l regăsi în curând, pe lumea cealaltă, pe cel căruia îi juraseră să-l însoțească până după moartea sa. Când însă monarhul le-a refuzat categoric dreptul de a

mângâia obrazul soțului lor, de a-l spăla și de a-l îmbrăca pentru un ultim omagiu în lumea aceasta, de a-i deplânge trupul neînsuflețit și de a-i oferi un mormânt demn de rangul său, în aceste tinere făpturi a început să mocnească o mânie înăbușită. După ce li s-a luat orice speranță de fericire postumă, ochii lor au devenit roșii și negri din cauza revoltei. Ele aveau să reziste, să ia în propriile lor mâini viitorul, nu lipsea decât o scânteie pentru a aprinde focul hotărârii. O chemare venită din lumea nevăzută le-a grăbit plecarea.

Aceasta s-a întâmplat în timpul sezonului secetos, când nopțile cerul este senin, fără nori și înțesat de stele. Or, în acea seară, un vânt necunoscut venit din nord mână nori atât de denși, încât aceștia au ascuns până și luna și au adus o noapte mai întunecată decât o zi de doliu. Convinse de această prevestire rea că soarta le era pecetluită, și-au sărutat copiii pe care îi țineau în brațe, s-au înghesuit în jurul vetrei și s-au gândit cu toatele, pentru ultima oară, la soțul lor pierdut. Bătrânii povestesc că, în acel moment, un corp ceresc și-a făcut apariția pe cer. A prins să strălucească, a atras atenția bietelor femei, un disc curat care s-a alungit și și-a început cursa: el arăta o direcție. Această lumină vie care străpungea întunericul a reprezentat pentru toate un semn al prințului lor întors din sanctuarul morților. S-au sfătuit și au refuzat, în unanimitate, închiisoarea. Au hotărât să scape de jugul tiranului și de vrăjile sale. Fetele abia ieșite din copilărie s-au pregătit să fugă spre meleaguri necunoscute sub protecția nălucii.

Mamele noastre originare, escortate de partizanii credincioși ai soțului lor, au dispărut, s-au lăsat, fără să șo-

văiască, în grija astrului care le-a călăuzit spre sud, străbătând labirinturi întunecate ale pădurii virgine. Protejându-și progenitura cu cea mai mare băgare de seamă, ele au urmat firul râurilor în pirogă sau pe jos, apoi și-au croit drum prin tărâmurile neprimitoare și mocirloase. Mulțumită credinței lor în magia pogorâtă din ceruri, nimic nu le-a făcut să renunțe, au îndurat durerea, lipsurile, nu au luat în seamă primejdiile și nu s-au lăsat niciodată pradă disperării. Speranța nu le-a părăsit nici o clipă în timpul acestui periplu istovitor într-o lume sălbatică pe care nici o ființă omenească nu se încumetase până atunci să o înfrunte.

Când semnul venit de sus a dispărut, ele au descoperit, sleite de puteri, maluri roditoare și au rămas uimite, ușurate fiindcă ajunseră în sfârșit la destinație. La capătul exodului, ele au colonizat fâșia de pământ, uitată de oameni între smârcuri și malul unui fluviu, și au început să-l lucreze. Au numit această țară Congo, ceea ce în limba lor însemna „locul unde nu trebuie să te duci”, pentru a nu uita niciodată că au fost nevoite să dea dovadă de vitejie, de îndrăzneală, și au preferat mai degrabă să se cufunde în necunoscut decât să accepte fatalitatea. După ce s-au așezat în câmpie, îndemnate de dorința de a transmite din generație în generație obiceiurile, cele nouă matriarhe s-au unit cu masculii care le însoțeau și au născut numeroși urmași.

Nu contează dacă legenda transmisă din generație în generație povestește niște fapte care s-au întâmplat sau nu, căci chiar și astăzi ea îmi mângâie sufletul în preumblarea lui prin limbii timpului. Mă închin în fața acestor

prințese cu o venerație nețărmurită, celor care, după moarte, au regăsit spiritul iubitului lor, transmitând bacongolezilor spiritualitatea iubirii și speranței, cultul strămoșilor și adorarea corpurilor astrale fără a înălța unora sau altora temple de o dimensiune mult prea omenească. Sunt moștenitorul acestor credințe străvechi și aduc neîncetat omagiu mamei fondatoare ale poporului meu. Mă reculeg la izvorul înțelepciunii lor, mă închin în fața măreției faptelor lor, iubesc aceste femei care insufflă un spirit disident, refractar la orice nedreptate, care au înălțat la rangul de prioritate absolută grija de a crește copiii în smerenie și în preocuparea pentru solidaritate. Strâns unite până la ultima lor suflare, ele și-au educat descendenții în spiritul generozității, candorii și bunicii-credințe, valori care treceau atunci drept calități naturale. Am văzut lumina zilei într-o lume ideală și confortabilă, născută din triumful forțelor binevoitoare ale nopții asupra arbitrarului și a blestemului, un univers cu contururi clare, pătruns de amintirea glorioaselor sale eroine.

Vremea a trecut, ficele și fiii lor s-au organizat în clanuri coborând din mamele lor fondatoare, au prosperat și au devenit negustori energici. Nu au ezitat să se aventureze de cealaltă parte a fluviului, să se stabilească pe țărmul Atlanticului sau să investească în câmpia dinlăuntrul pământurilor. Întrucât numărul lor creștea, în secolul al XIII-lea bacongolezii au găsit de cuviință să întemeieze un regat și și-au ales un rege, nu atât pentru a-i conduce, cât pentru a se înzestra cu o instanță de consiliu care și-ar asuma funcția de judecător de conflicte. Au încredințat această sarcină celui mai drept, modest și rezervat dintre

ei. Mărginit de fluviu la nord, de ocean la vest și de granițe vagi la sud și la est, regatul nostru s-a stabilit garantând fiecăruia libertatea de a se așeza pretutindeni după bunul său plac. Pe atunci era suficient pentru nou-veniți, propunând cadouri simbolice, de a recunoaște autoritatea spirituală a celor în drept, a celor a căror ascendență își avea rădăcinile la origini. Nevoia crescândă de brațe pentru a lucra lanurile a făcut dintr-o persoană, pusă pentru tot restul vieții în slujba unei familii, darul cel mai valorificat.

Încetul cu încetul, s-au format legături de credință și de dependență între unii și alții, diferențe inerente la nașterea fiecăruia, și, chiar dacă femeile și bărbații rămăneau ființe omenești cu drepturi depline, statutul lor în societate era unul inferior. Acesta a fost începutul sclaviei în țara Congo.

Într-o dimineață de iulie 1509, regele Congoului a încheiat primul contract care îl obliga să vândă o mie dintre sclavii lui omologului său portughez. Începând cu 1480, data la care primii navigatori din Porto debarcaseră în golful în care avea să fie construit mai târziu portul Luandei, lusitanii întrețineau schimburi comerciale cu Mvemba Nzinga, botezat Alfonso I, al șaptelea rege al Congoului, al doilea care s-a convertit la catolicism.

Or, în 1500, flota lui Pedro Álvares Cabral, în căutarea unei noi căi spre Indii, a fost deviată departe spre vest de curenți și vânturi și a descoperit coasta braziliană. Exploratorul Amerigo Vespucci s-a dus acolo doi ani mai târziu și i-a împărtășit intuiția sa lui Manuel I, regele Portugaliei: nu era vorba de o insulă izolată, un continent imens și bogat se ascundea după aceste țărături cu natură luxuriantă. Ideea de a trimite muncitori obișnuiți cu climatul tropical umed pentru a exploata pământurile mănoase din Lumea Nouă a încolțit în mintea sfetnicilor suveranului. Bazându-se pe relațiile excelente cu bacongolezii, monarhul portughez l-a invitat pe Dom Diogo Soares, unul dintre cei mai buni agenți ai săi, și i-a dat misiunea să pornească imediat în larg pentru a negocia cu autoritățile din Congo.

Când a fost anunțat că o personalitate de rang înalt sosită de la Lisabona cerea audiență la Majestatea Sa, Alfonso I a preferat să meargă în întâmpinarea ei. Ardea de nerăbdare

să vadă țesăturile de lux, vesela de porțelan, uneltele de metal și alte produse fabricate în Europa care umpleau pasămite cala corabiei ce acostase de curând. Se grăbea să-și însușească aceste bogății, elemente de distincție prin raritatea și unicitatea lor, care atâtau pofta sa și a nobililor din regatul său. Și-a îmbrăcat hainele de ceremonie, și-a adunat suita și și-a părăsit capitala, Mbanza Congo, îndreptându-se spre ocean.

A fost primit cu onorurile cuvenite rangului său pe un galion nou-nouț, ancorat în largul coastei sale. Gazda l-a invitat la un prânz cu lumânări pregătite de bucătarul său de la curtea din Lisabona, trimis special pentru ocazie. După ce au băut vin de Porto, au degustat felii subțiri de friptură cu măslina verzi și negre pe pat de fileuri de sardea, au mâncat un taler de scoici și de carne de porc friptă, potrivite după pofta inimii cu gustul fructat al vinho verde. Foarte impresionat de aceste mâncăruri fine, regele s-a ospătat și a apreciat mai cu seamă asortimentul de fructe culese din livezile Algarvei cu care a fost servit la desert. Pentru a-i ușura digestia și a-l face să se simtă bine, i s-au oferit serviciile unei prostituate luate din drojdia capitalei portugheze.

A doua zi, Alfonso I era în dușii lui buni pentru tranzacție. Nu a stat mult pe gânduri și a semnat de îndată ce a înțeles că, în schimbul captivilor pe care trebuia să-i predea, partenerii lui aveau să-i trimită vreo treizeci de muncitori specializați în prelucrarea aramei și a lemnului, pistolete, puști și mai ales zece tunuri. A văzut, de asemenea, în această învoială prilejul de a se descotorosi nu numai de mulți prizonieri de război care amenințau să se răscoale, ci și de cei mai crânceni dușmani politici, precum și de întreaga lor familie. Pe deasupra, în regatul său erau destui criminali și terchea-berchea pe care îi putea

exila departe de pământurile sale. A refuzat să păstreze femeia cu care împărțise patul, pentru că nu o găsisese cu adevărat pe placul său; el anticipa, de asemenea, problemele de coabitare între o străină și numeroasele sale soții. S-a mulțumit numai cu stofele scumpe și cu cele cincizeci de sticle pe care portughezul i le-a oferit drept mărturie a prieteniei sale.

Pe drumul de întoarcere spre capitală, Alfonso I a hotărât că pe viitor se va deda trup și suflet cultului lui Iisus Hristos. El spera să afle astfel secretele magiei care îi îngăduise unei Fecioare să zămislească un Fiu Care mergea pe valuri, preschimba apa în vin și reda orbilor vederea și ai Cărui adepți aveau darul de a inventa arme de foc care îi făceau de neînvinși pe câmpurile de luptă.

În ceea ce îl privește, Dom Diogo Soares a poruncit să fie construit, nu departe de plajă, un fort pentru sclavi. Cu prețiosul document parafat în mână, se imbarca bucuros pentru Lisabona. Însuflețit de reușita sa, era sigur că va fi numai decît recompensat de regele său care avea să-i încredințeze organizarea comerțului cu ființe umane între Portugalia, Congo și Brazilia. Avea să supervizeze personal amenajarea corăbiilor, formarea echipajelor și să planifice primirea sclavilor în Lumea Nouă. A evaluat la mai puțin de zece numărul convoaielor necesare pentru a expedia toate mărfurile dincolo de Atlantic. Foarte bogatul Manuel I îi va plăti o primă substanțială pentru fiecare călătorie, avearea sa era ca și făcută. Pentru a-și sărbători succesul, s-a îmbătat și a cerut să i se aducă o prostituată în camera sa.

La început a fost o seară, o femeie goală, întinsă pe o rogojină, cu unghiile înfipite în lemnul uscat al patului din ramuri, cu picioarele desfăcute, cu jăratric între coapse și fața schimonosită, desfigurată. Cu dinții strânși, cu obraji umflați de oftaturi pe care se străduia să le potolească, respirația ei sacadată bătea în ritmul inimii soțului său, care era lac de sudoare deasupra ei. Accelerarea respirațiilor gâfâind și zgomotele din gâtulejul lor nu au mai înăbușit șuierul vântului. Bărbatul s-a prăbușit pe pieptul ei care s-a ridicat cu smucituri; ea suferea, iar el, neputincios, a strâns pumnii și a izbucnit în hohote, blestemându-și soarta.

Din pânțelele proeminente al soției sale nu curgeau decât materii băloase și sânge, bebelușul nu mai venea. El ezita. Să iasă înaintea vremii rele, să găsească ajutor și să o lase să lupte singură, sau mai bine să stea lângă ea, să o copleșească cu toată atenția de care era în stare, să o covârșească cu afecțiunea sa cu riscul de a o vedea golin-du-se, pierzându-și viața ei și a copilului. Atunci, sărutând-o apăsat pe buzele sărate de lacrimile lor amestecate, el s-a grăbit să caute ajutor, în clar-obscurul zilei care se întuneca. Stoluri de păsări și-au luat brusc zborul, instinctul fiarelor sălbatice speriate a stârnit o mișcare de panică, din savană și din fiecare cotlon al junglei animalele au luat-o la fugă. Ca să evite furtuna. Stropi grei izbeau deja pământul

în cadențe tot mai scurte, când mici scânteii portocalii și-au făcut apariția în mijlocul norilor *cumulus*, o ploaie torențială s-a abătut asupra lumii. Bubuitul tunetului a răsunat zgomotos pe pământ și a acoperit primul strigăt al fiului care își găsise în sfârșit drumul în afara uterului.

Mama mea a murit în timpul facerii într-o dimineață tihnită, însoțită, legănată de aerul tăios și răcoros la sfârșitul nopții cu vijelie care îl răpuseră pe tata, doborât de fulger la poalele unui copac. Trupul ars a fost găsit lângă un buștean de niște pescari în căutare de pești și crustacee încălțiți printre trestii pe coasta colinei, când valurile s-au retras după dezastru. Tăriile brăzdate de fulgere și-au strigat furia din amurg până în zori și fluviul, acolo în vale, își ieșise din matcă, devastând câmpurile și locuințele construite pe pante.

M-am născut în satul Boco, un ținut de mistere și de magie, unde morții se invitau uneori printre cei vii într-o promiscuitate mistică ce sfida legile rațiunii. Cei scăpați teferi au afirmat că eu supraviețuisem datorită intervenției unui strămoș binevoitor ieșit din somnul lui cel veșnic ca să mă salveze. Am fost un copil prematur și sânguinos, cu un caracter blând, cu ochii larg deschiși la suferința celorlalți; părinții mei adoptivi au văzut în mine un mediu între lumile pământescă și cerească. Ei credeau că eu eram locuit de o inspirație venită din lumea cealaltă, pe care nici un cuvânt omenesc nu mi-ar fi putut-o vreodată insufla. Viața mea avea să fie purtată de un elan plin de vigoare, un impuls superior spre un destin deosebit. Am fost educat în spiritul cumpătării, eram tăcut în preajma celor mai în vârstă, niciodată necuviincios, comportându-mă potri-

vit normelor, fără să ridice vreodată vocea. Am învățat să înăbuș orice mișcare deplasată, orice mânie și orice pasiune. Am crescut în armonie cu anturajul meu și am devenit mândria tuturor pe pământul natal. La vârsta pubertății, părinții mei, văzând că învățam să citesc și să scriu, m-au dus la școala misionarilor din Mbanza Congo, capitala regiunii. Părinții bacongolezi și portughezii, surprinși de calmul meu și de perspicacitatea mea în timpul convorbirilor de admitere, m-au acceptat ca student. Mare a fost mândria mea de a fi admis în această prestigioasă instituție, construită cu aproape un secol în urmă prin dorința răposatului nostru suveran iubit Alfonso I!

Adeziunea sa la catolicism facilitase eforturile călugărilor sosiți pe pământurile noastre la sfârșitul secolului al XV-lea; ei răspândeau cuvântul lui Hristos în rândurile poporului nostru și câștigau tot mai mulți adepți. Bărbații în sutană neagră veniți din Europa seduceau evocând existența unei Ființe atotputernice Care îi iubea, deoarece El crease o religie blândă ca cerul pentru a-i face fericiți. Iubirea pentru oameni trebuia să fie primul act, iar procrearea, cea mai mare dintre bogății. Ei mărturiseau că grația lui Dumnezeu înnobila acel ceva primitiv și nefast pe care natura îl sădise în inimi, valoare pe care bacongolezii o împărtășeau. Convertirile nu au cunoscut probleme de conștiință, nimănui nu i s-a cerut să se lepede de credințele sale ancestrale. Intersectarea celor două forme, simbolizată de cruce, amintea de coexistența, în mintea lor, a lumilor văzută și nevăzută. Ideea de viață veșnică după moarte alături de străbunii răposați le era la fel de familiară ca și aceea de a cere de la Împărăția cerurilor fa-

voruri care să nu fie bogăția sau belșugul, ci o îmbărbătare pentru suflere. Poporul meu se prosterna deja în fața altarelor sale casnice ca să-i roage pe cei bătrâni să asigure sănătatea taților, unirea fraților, gingășia femeilor și ascultarea copiilor; unii au făcut-o cu plăcere în pacea bisericilor. Pentru bacongolezi, nu a existat niciodată incompatibilitate între spiritualitatea lor strămoșească și credința lor catolică. Și apoi scopul prezenței clericilor trimiși de Sfântul Scaun consta în a câștiga un număr cât mai mare de convertiți, nimeni nu venea de la Vatican pentru a controla autenticitatea cucerniciei lor. De altminteri, majoritatea băștinașilor a refuzat noua religie clătănând din cap: cuvântului unui Om sacrificat, apoi înviat pentru a da un înțeles morții și vieții, ei preferau misterele magiei.

Cât despre mine, chiar de la primele lecturi din Biblie am simțit chemarea lui Hristos până în măduva oaselor, a fost o adiere lăuntrică, deopotrivă pașnică, întremătoare și dinamică, oferind o coloratură extraordinară existenței mele. Credința mi-a dat un rost, putere și mai multă încredere în fiecare din gândurile mele și în fiecare din gesturile mele. Profesorii erau încântați de progresele mele rapide, am reușit să descifrez, apoi să interpretez textele cu o repeziciune impresionantă. Mi-au cerut să iau exemplul de la Alfonso I, o adevărată icoană a tinerei noastre biserici, de la acest rege care s-a consacrat studiului cufundat ore în șir în meditație. Adormea cu capul pe cărți, postea cu regularitate și își purifica neîncetat sufletul și trupul. Încă din timpul vieții, el stârnea uimirea, se spunea că Sfântul Duh Însuși vorbea prin gura lui. Atunci mi-am sporit eforturile, încăpățânat, țineam să semăn cu suveranul despre care